

מחברת רחל שושן

ובפרק יום הכפורים (יזמא פ"א א') א"ר תמא בר אבינא גדולה תשובה שמביאה רפואה לעולם שנאמר שוב בנים שובבים ארפא וגו' רבי תמא בר חנינא למי כתיב שוב בנים שובבים דמיעקרא שובבים אתם וכתוב שוב בנים משבותיכם לא קשיא כאן מאזהבה כאן מיראה. אמר רב יהודה רבי אמי רמי כתיב שוב בנים שובבים ארפא משבותיכם. וכתבי כי אנכי בעלתי ידי יסורי. דע לך כי התשובה היא לאדם מצד כי האדם נברא בהתחלתו בלא חטא. וכאשר הוא שוב אל השי" או האדם חוזר אל התחלתו, ומפני זה ראוייה התשובה להביא רפואה לעולם כי הרפואה גם כן שהוא שבו להיות כבתחלה. וכאשר בני אדם עושים תשובה וחוזרים אל התחלתם, העולם ג"כ חוזר אל התחלתו לתקן כל לקול שהוא בעולם, ולפיכך אמר גדולה תשובה שמביאה רפואה לעולם כאשר העולם מתדבק בהתחלתו וזקון זה. ואמר כתיב שוב בנים שובבים דמשמע מעיקרא כלי דמיד שחזא שבו יש לו רפואה דכך כתיב שוב בנים שובבים, וכתיב ארפא משבותיכם שצריכים רפואה ומתוך זה על ידי אהבה כי מי ששב אל השי" מאהבה בודאי תיכף ומיד ששב יש לו רפואה, כי מצד האהבה יש כאן תשובה גמורה, ואם שבו מצד היראה אין כאן תשובה גמורה וצריך רפואה מן השי". וההדרש שיש בין העובד מאהבה ובין העובד מיראה כי העובד מאהבה יש לו אהבה ודביקות אל השי" מצד עצמו כמו שחתבאר בנתיב האהבה ע"ש. אבל העובד מיראה היראה הווא מצד השי" לכך רפואתו מן השי" לא מצד האדם עצמו, ודבר זה יש להבין מאוד. וכן מה שאמר אחר כך שוב בנים שובבים ארפא משבותיכם דמשמע שהתשובה היא מצד עצמו של אדם וכתוב כי אנכי בעלתי בכס דמשמע ההשובה אינה מן האדם והיא מצד הקב"ה שגורם לו בעל כרחו שישבו כמו שאמר ואנכי בעלתי בכס כלו' שהבעל מושל על האשה ומכריח אותה שתהיה תחתיו ולא תצא מרשותו, לא קשיא דא מהבה ומיראה הא על ידי יסורי כי כאשר בשמי' מהבה על האדם ומחמת יסורי' תשובה יתקן על האדם ומחמת יסורי' תשובה יתקן על האדם

ובמעתה הם ג' בעלי תשובה המדרגה העליונה ביותר שהם שבים מאהבה, ואח"כ אותם שהם שבים מחמת יראת מן השי", המדרגה השלישית שהם שבים מחמת יסורים, אשר מכת צרה חוזרים לשוב אל השי" כמו שעשה מנשה שמחמת יסורי' היה שבו אל השי" וכדכתיב ובעת הצר לו וגו', וכל אחד מדרגה בפני עצמו. והדברים האלו מובנים מאוד מאוד כי אלו ג' דרכי התשובה הם, ואחד מצד מדת אברהם שהוא מדת האהבה דכתיב (ישעי' מ"א) ויע אברהם אוהבי, הדרך השני מצד מדת יצחק שהוא מדת היראה דכתיב (בראשית ל"ה) ופוח יצחק היה לי, והדרך הג' מדת יעקב שהי' נודד בעת צרה דכתיב (בראשית ל"ה) לאל העונה אותי ביום צרתי וכתוב (תהלים כ"ו) יענך ה' ביום צרה ישגבך שם אלהי יעקב ולא שם אלהי אברהם, ואמרו במדרש כדאמרי אינשי מי שענה בעת צרה לאביר הוא יענה ג"כ אוחך בעת צרה, מי שענה ליעקב בעת צרתו דכתיב לאל העונה אותי ביום צרתי יענה אותי ג"כ, אלו ג' דרכי תשובה ויש להבין אותם:

ובפרק יום הכפורים (שם) אמר רבי לוי גדולה תשובה שמגיעת עד כסא הכבוד שנאמר שובה ישראל עד ה' אליהו וגו' רבי יוחנן אמר עד ולא עד בכלל, ומי אמר רבי יוחנן הכי והאמר גדולה תשובה שדוחה את לא תעשות שבתורה שנאמר הן ישלח איש את אשתו הלכה מאתו והיתה לאיש אחר וגו' עד ושבו אלי גאם ה', לא קשיא הא ביחיד הא בצבור, יש לך לדעת ענין התשובה שהוא שבו אל השי" ומסלק עצמו מן החטא, התשובה הזאת אי אפשר רק כאשר יש לו תפשיטות מן החטא לגמרי, וזה שאמר גדולה תשובה שמגיעת עד כסא הכבוד כי משם התחלת חזרתו מן האדם, וכבר אמרנו כי התשובה היא תפשיטות חזו' כי התשובה הזאת היא תפשיטות חזו' וכבר אמר גדולה תשובה שמגיעת עד כסא כי משם הגשמה חזרה ועד שם מגיע תפשיטות חזו' כי התשובה הזאת היא תפשיטות חזו' ומפני שאפשר לומר כי תפשיטות חזו' ולא עד בכלל, ודברי הגמרא הם כאלו

פשיטות התשובה עד מדרגת חזרה ומתוך לא קשיא הא ביחיד הא בצבור, כי ביחיד אין תפשיטות כל כך ואינו מגיע רק עד כסא הכבוד, ואילו תשובת הרבים אשר מצד שהם רבים יש להם פשיטות יותר ומגיע עד השי" עד ועד בכלל, ויש לך להבין דברים אלו מאוד כי השי" הוא אלהי ישראל ולכן מגיע התשובה שתאדם חוזר אל התחלתו עד השי" שתוא' תתחלת האדם ולכן מגיע עד השי" לגמרי:

אמר רבי יוסי הגלילי (שם) גדולה תשובה שמביאה גאולה שנאמר ובה לציון גואל ולשבי פשע ביעקב מאי טעמא ובה לציון גואל משום ולשבי פשע ביעקב, אמר רבי יוחנן גדולה תשובה שמקרבת גאולה לעולם שנאמר שמרו משפט ועשו צדקה כי קרובה תשובה חזר בתשובה להגלות. מירוש מפני שבעל תשובה חזר בתשובה ונכדל מן הצר הרע ויוצא בזה לחירות, כי בעל התעור הוא משועבד למלך זקן וכסיל זה יצר הרע למה נקרא שמו מלך שחכל שומעין לו וכו' כולעיל. ומפני שהאדם תחת רשות יצרו אשר הוא מושל בו ובעל תשובה יוצא לחירות. מן היצר הרע ודבר זה גאולה ג"כ ולפיכך מקרב ג"כ הגאולה שהיהו נגאלים מכת האומות המושלים וחס מחסיאם את ישראל. וכבר בארנו שבשגל טעם זה הונבל שהוא גאולה לעבדים היה ביום הכפורים כדכתי' ביוה"כ תעבירו שופר בכל ארצכם ובכל ארצכם גאולה תתנו לארץ וכמו שחתבאר במקומו זה כי יום הכפורים הוא גאולה לנפש האדם שיצא לחירות מן יצר הרע, אשר משעבד באדם, ולכן היו שניהם ביחד גאולה הגוף וגאולת הנפש ולכן אמר כי התשובה מקרבת הגאולה. וידוע עוד כי התשובה מצד המדרגה העליונה שהיא מדרגת הגאולה ששם הציאה לחירות מכת האומות, ודבר זה מבואר מאוד:

ואמר ריש לקיש (שם) גדולה תשובה שחדגות נעשה להם כשגגות שנא' שובה ישראל עד ה' אליהו כי כשלת בעונך עון מניד הוא וקרי ליה משולל, איני והאמר ריש לקיש גדולה תשובה שחדגות ימשה להם כוכיות שנא' ובשוב מורה על הדיבוס הגמור בו י

ואמר ריש לקיש (שם) גדולה תשובה שחדגות נעשה להם כשגגות שנא' שובה ישראל עד ה' אליהו כי כשלת בעונך עון מניד הוא וקרי ליה משולל, איני והאמר ריש לקיש גדולה תשובה שחדגות ימשה להם כוכיות שנא' ובשוב מורה על הדיבוס הגמור בו י